

Stationens roll för lokal och regional utveckling

Christer Ljungberg, Trivector AB

DEN ATTRAKTIVA REGIONEN

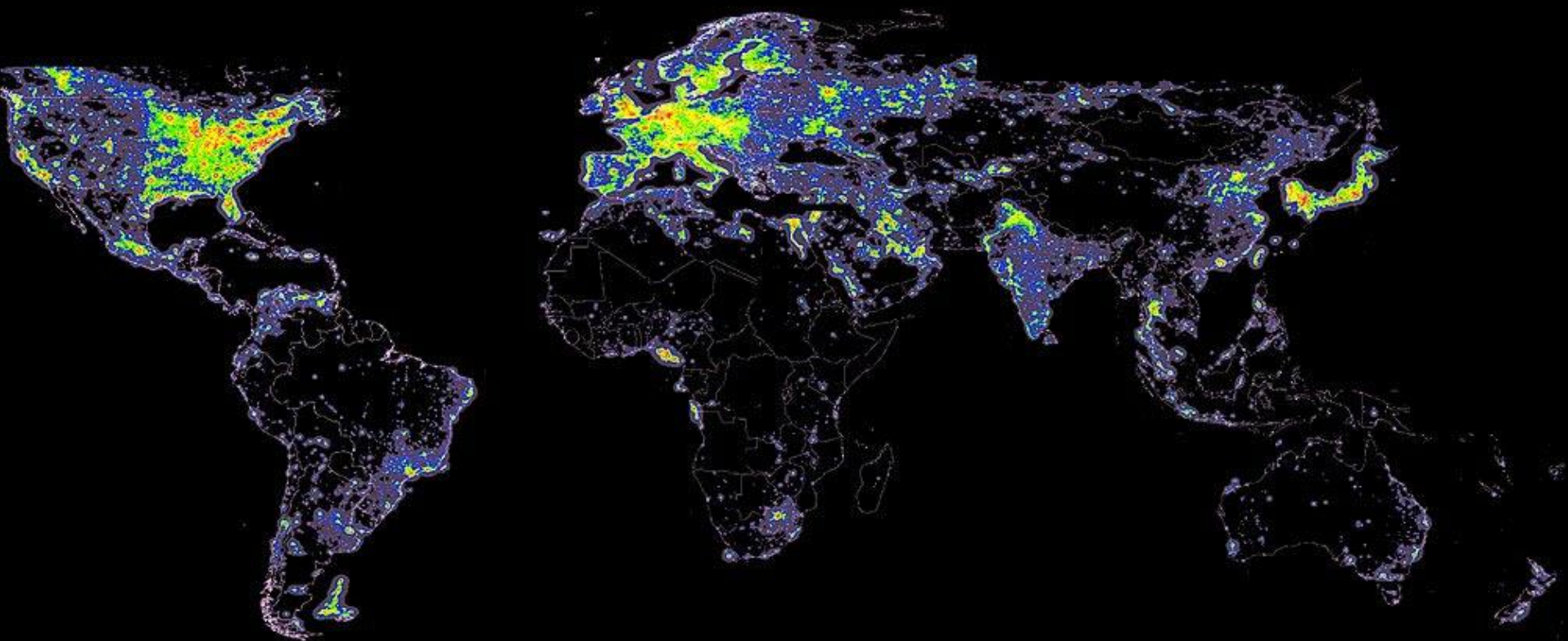
Station centralt eller externt?

- Uppdrag till Trivector att studera:
- Vad betyder det för:
 - Resandet
 - Staden
 - Regionen?
- Jämförelse mellan sex svenska städer
- Tre med central, tre med extern station
- Insamling av dataunderlag, statistik etc
- Intervjuer med intressenter

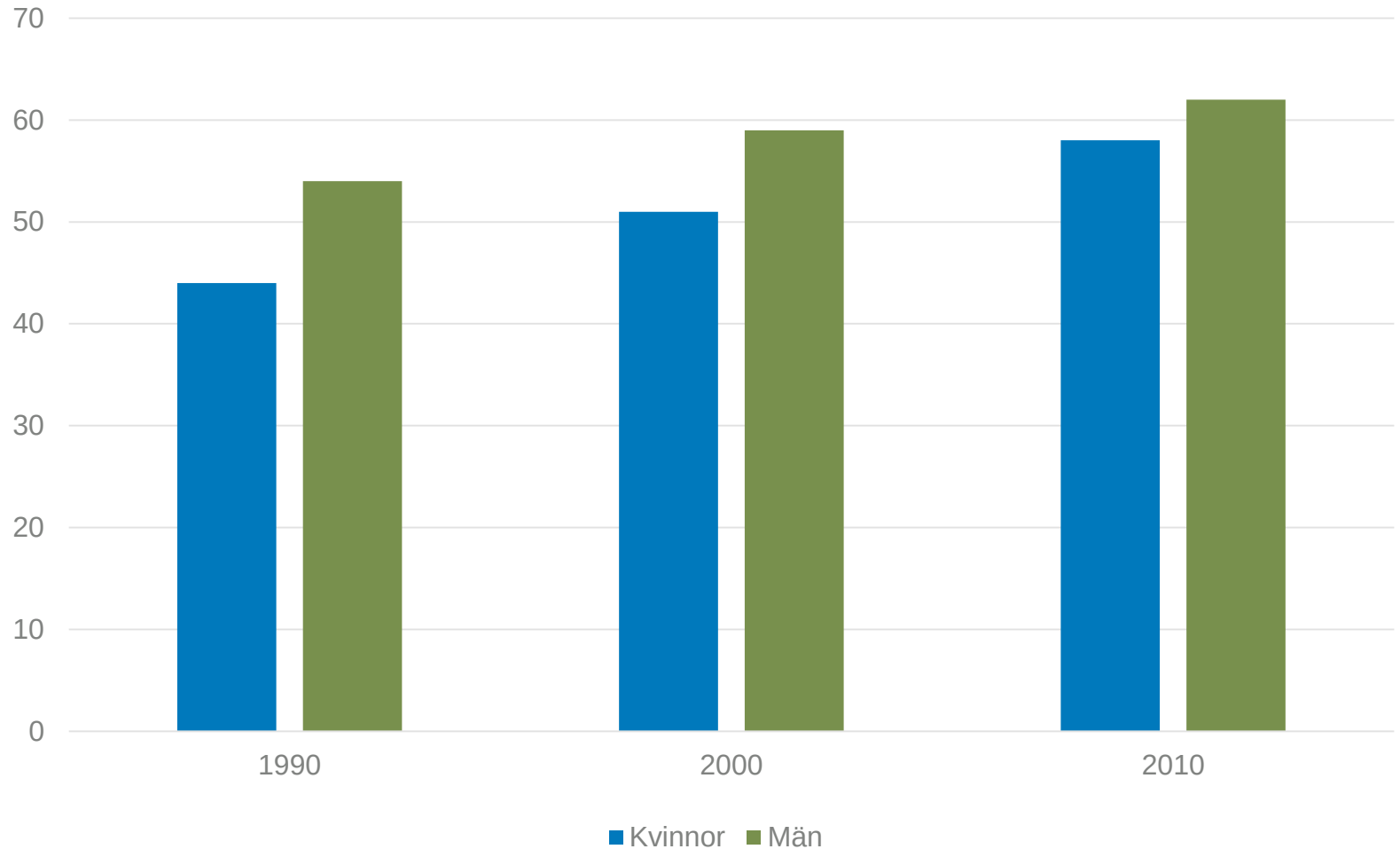

Regionen är den nya staden

MINUTER RESTID TILL OCH FRÅN ARBETET

Källa: SCB

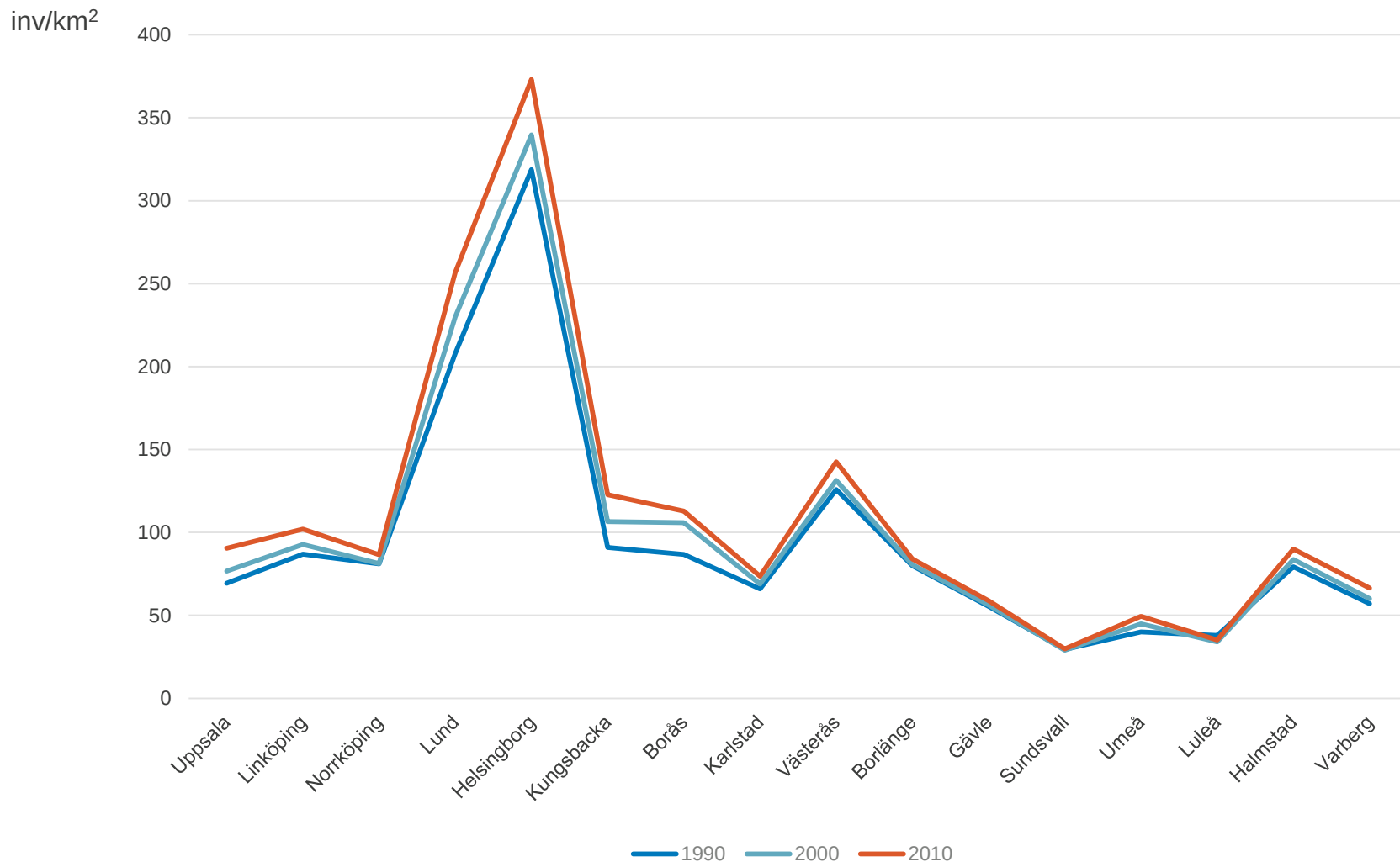
REGIONFÖRSTORING

”Man flyttar så långt att
man kan betala räntorna”

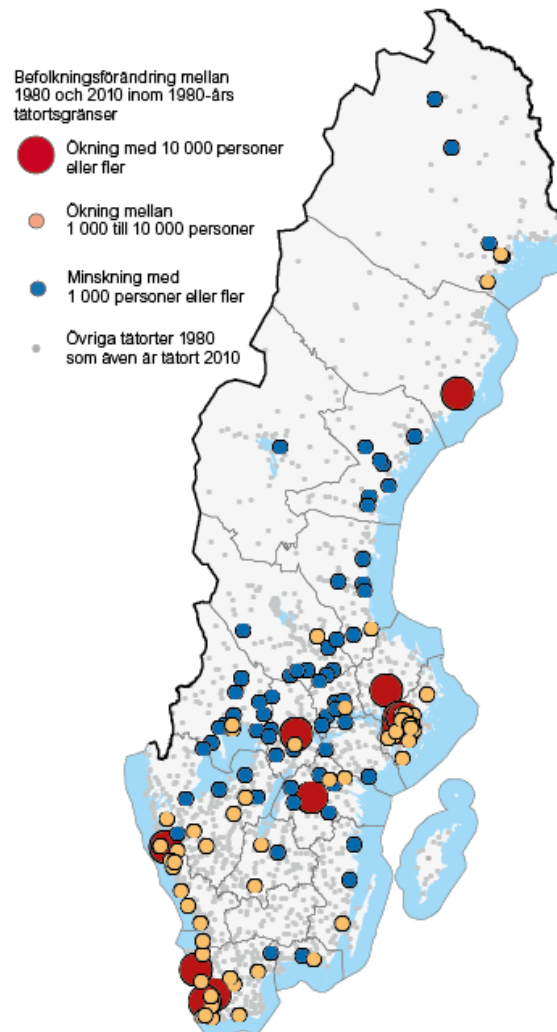
Mäklare

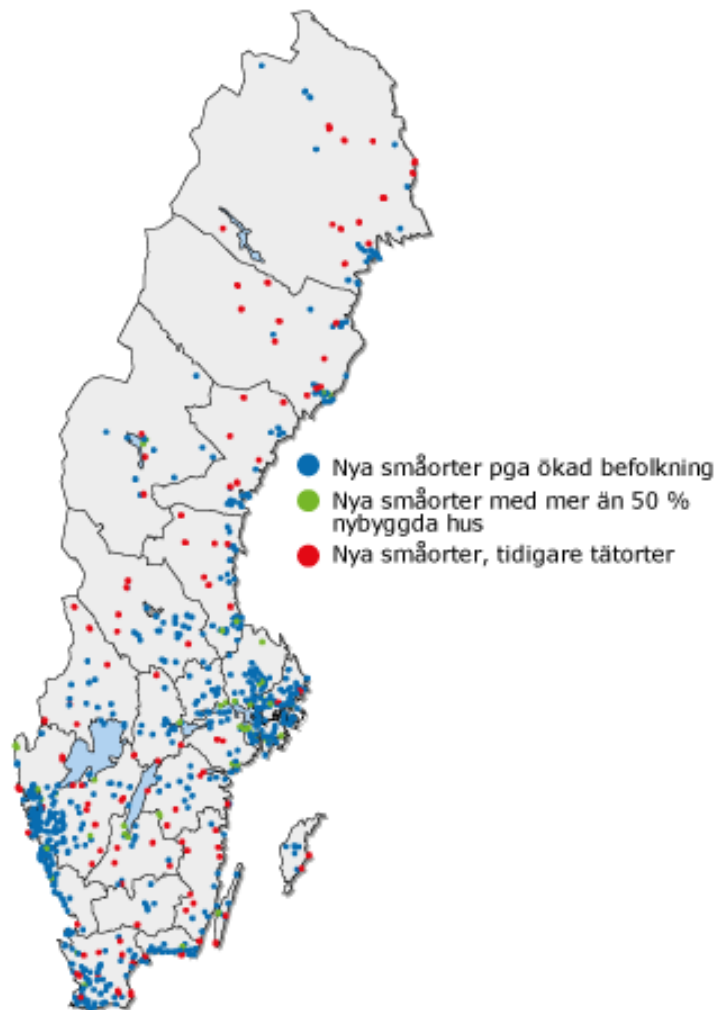
DE FLESTA STÖRRE SVENSKA ORTER HAR FÖRTÄTATS

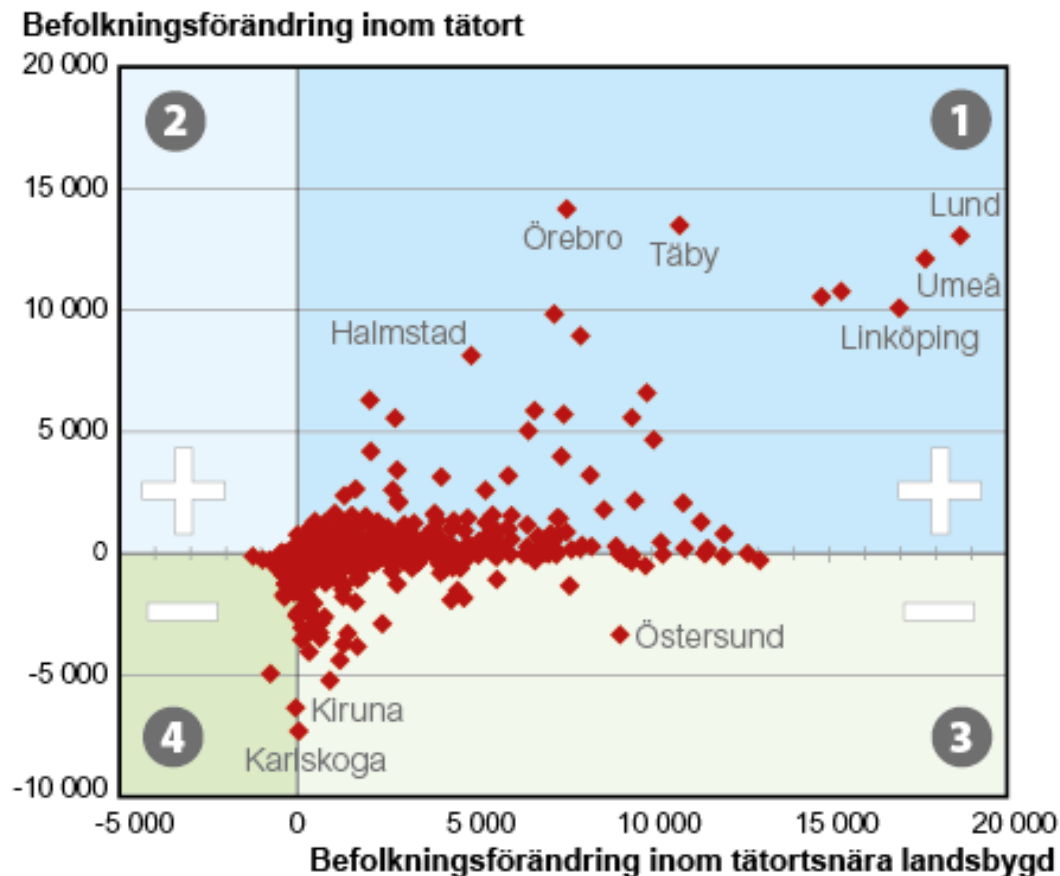
MÅNGA TÄTORTER I STORSTADSOMRÅDEN HAR VUXIT

SMÅORTER RUNT STÄDERNA ÖKAR

BEFOLKNINGEN ÖKAR PÅ DEN TÄT- ORTSNÄRA LANDSBYGDEN

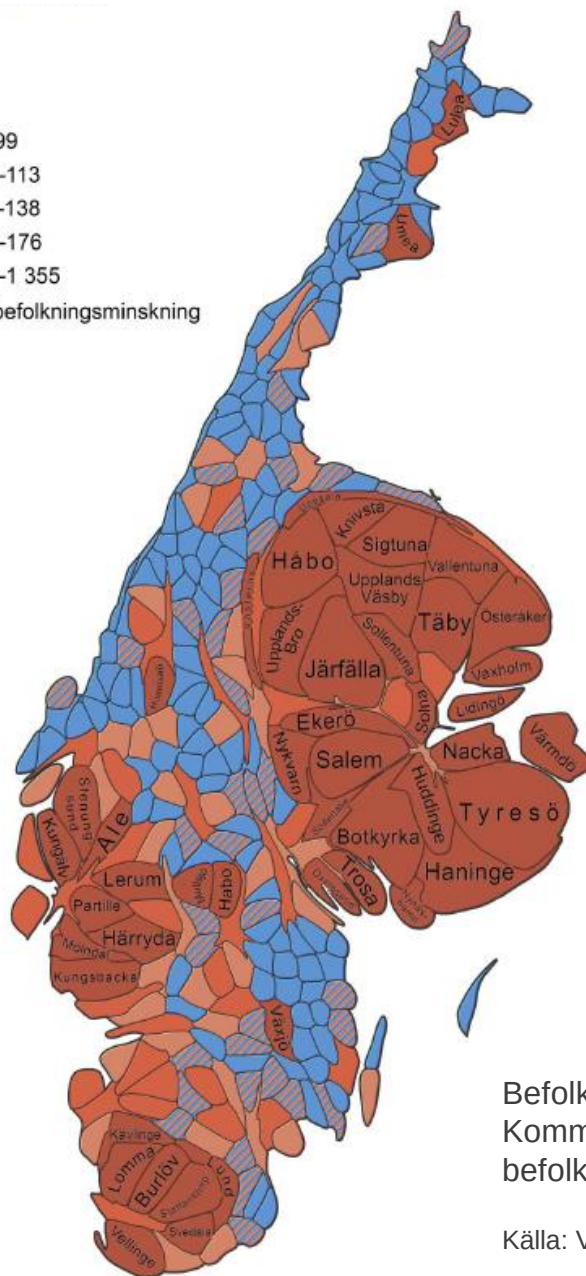
I Stockholm har befolkningen i den tätortsnära landsbygden ökat med 40 000 personer och elva nya tätorter har tillkommit sedan 1980

Index

- 39–99
- 100–113
- 114–138
- 139–176
- 177–1 355

< 100 = befolkningsminskning

Befolkningsförändring 1950–2010.
Kommunernas yta är proportionell mot indexet för
befolkningsförändring

Källa: Vad ska man ha ett land till? VINNOVA, 2013

VAD KRÄVS FÖR BRA FUNGERANDE REGIONER?

- ▶ Insikt att samhällsutvecklingen inte längre är bara lokal
- ▶ Hållbarhet kräver ett större perspektiv än kommunen
- ▶ Helheten större än delarna
- ▶ Komplement – inte alternativ
- ▶ Samspel – inte konkurrens
- ▶ Polycentrisk bättre än monocentrisk
- ▶ Stadsnära landsbygd blir vinnare
- ▶ I 20 år har vi pratat om regionförstoring men det finns ett underskott på regionalt tänkande.

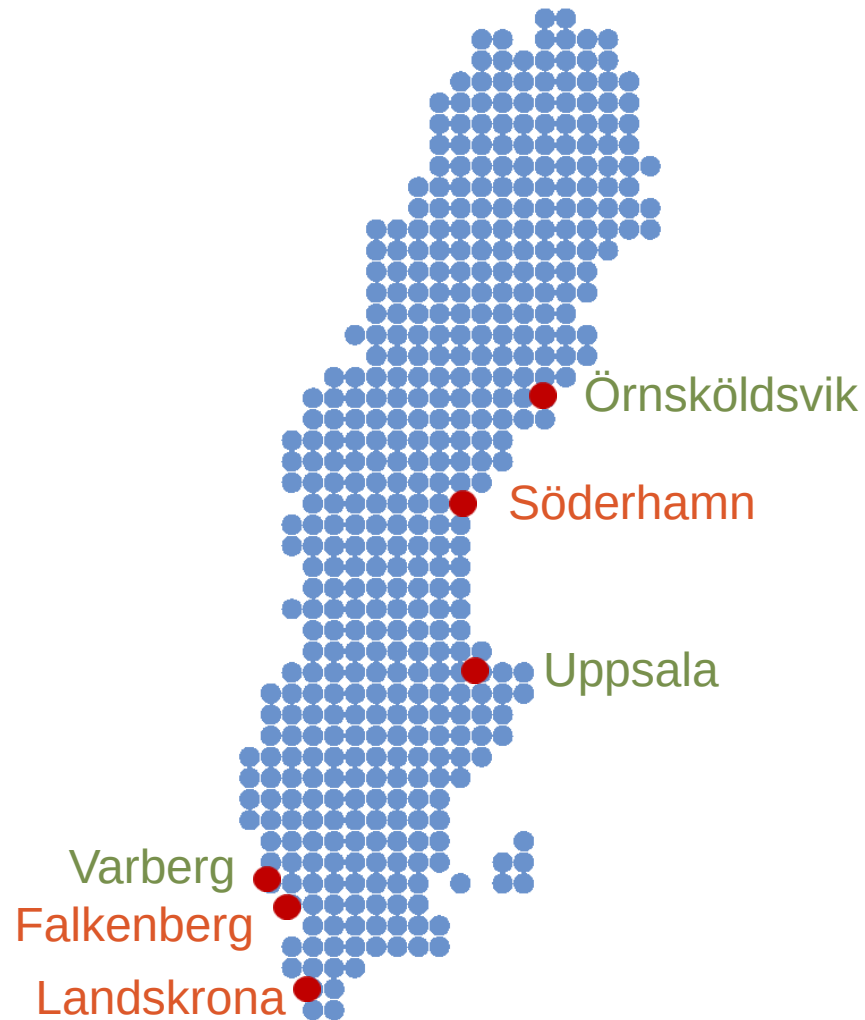
EN FRÅGA SOM ENGAGERAR

- ▶ Behöver frågan ens ställas? (*vanlig person*)
- ▶ Problemet är väl att det antingen blir vansinnigt dyrt (tunnel a la Helsingborg) eller nästan omöjligt stadsbyggnadsmässigt? (*framtidssanalytiker*)
- ▶ Tycker också det är en no-brainer. Täta blandade städer med starka kollektivtrafiknoder är den hållbara strukturen (*stadsplanerare*)
- ▶ Centrala. Exemplet Södertälje säger allt. Den externa stationen lämpar sig som inspelningsplats för kriminalfilm, men inget annat. (*politiker*)

DE STUDERADE ORTERNA

ORTERNA

	Örnsköldsvik	Uppsala	Varberg	Söderhamn	Falkenberg	Landskrona
Invånare	29 000	140 000	28 000	12 000	20 000	30 000
Station	Central	Central	Central	Extern	Extern	Extern

ALLA VILL HA EN CENTRAL STATION

ALLA VILL HA EN CENTRAL STATION

- ▶ Stationen mitt i stan är idealet
- ▶ I Varberg, Falkenberg och Landskrona bedömde man att störningarna i form av intrång, buller och barriäreffekter etc skulle bli alltför stora om spåren skulle dras genom centrum utan att anläggas i tunnel.
- ▶ Bara i Varberg samhällsekonomiskt lönsamt, pga berg
- ▶ Alla vill förtäta vid stationen

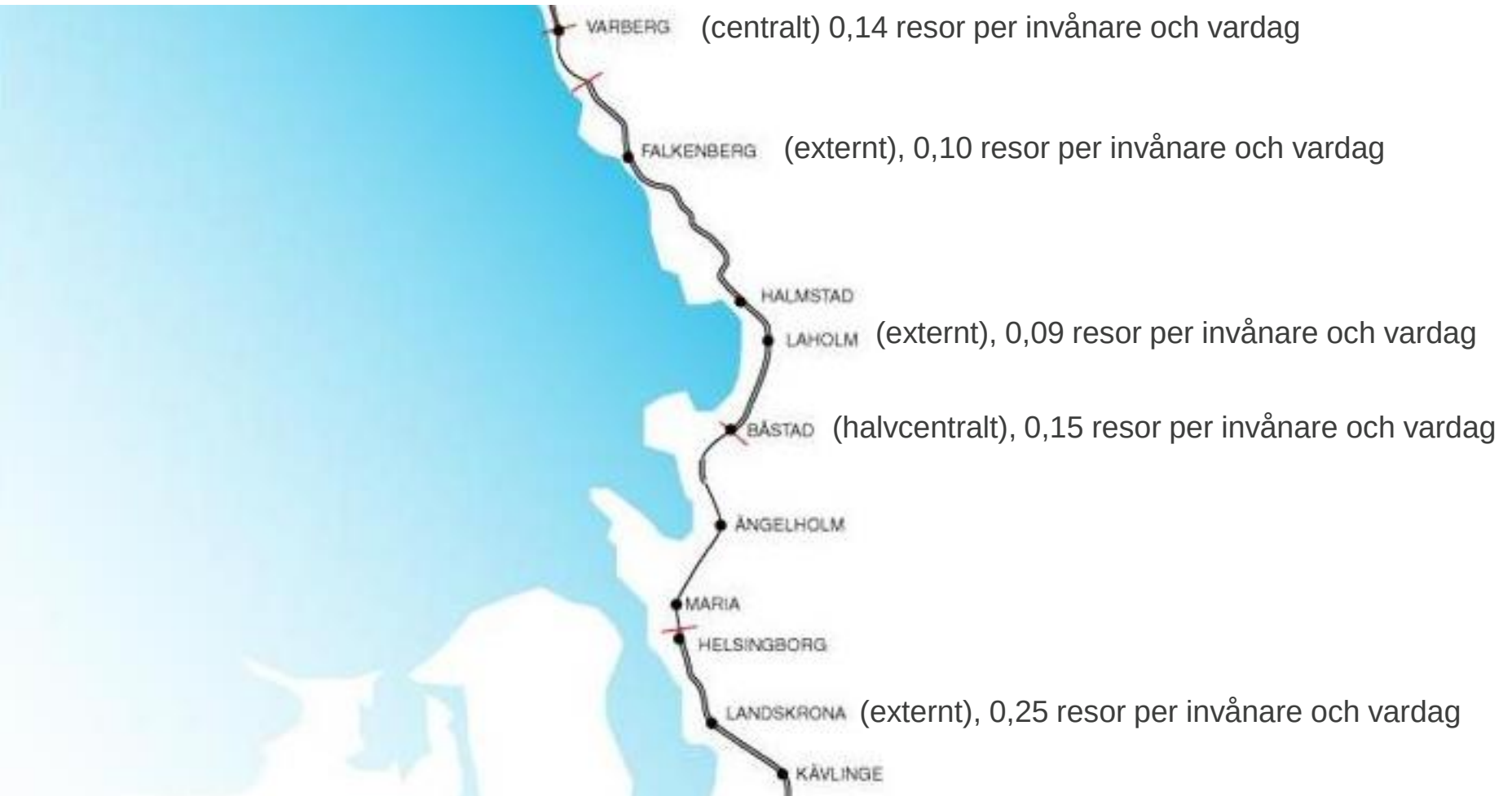
PÅVERKAR STATIONSLÄGET RESANDET?

- ▶ Ja, men...
- ▶ De sex studerade orterna är ett litet underlag

Örnsköldsvik	Uppsala	Varberg	Söderhamn	Falkenberg	Landskrona
	0,24	0,14	0,05	0,10	0,25

- ▶ Många andra faktorer påverkar:
 - förhållande in-/och utpendling
 - nedläggning av stora arbetsplatser
 - förändrade förutsättningar i turtäthet
 - ingen tidigare tågtrafik att tala om
 - tidigare säckstation med bara resmöjlighet i en riktning

EXEMPLET VÄSTKUSTBANAN

MEN LANDSKRONA DÅ?

- ▶ Gamla läget nästan lika långt från centrum som nya läget
- ▶ Högklassig kollektivtrafik till centrum – 6 min trafik

LANDSKRONA

LANDSKRONA

- ▶ Trådbusslinjen till centrum viktig
- ▶ Landskrona en del i det flerkärniga Skåne
- ▶ Stormarknadshandel runt stationen, inga bostäder
- ▶ ”Nu kan man åka till Landskrona, gå av vid stationen och ta sig till sin destination utan att passera centrum, och det gynnar inte centrum.”

DET GÅR SOM TÅGET I LANDSKRONA

EFFEKTER PÅ STADSUTVECKLING

EFFEKTER PÅ STADSUTVECKLING

- ▶ Central station påverkar stadsbilden positivt
- ▶ Ger en värdig entré mot staden
- ▶ Ger en tyngd åt staden
- ▶ Attraktiv plats med serviceutbud
- ▶ Ge en naturlig genomströmning av människor
- ▶ Vilket gynnar centrumhandeln och kan minska risken för skadegörelse och ge ökad trygghet.

- ▶ Mål: minska barriäreffekten, levande stadsdel
- ▶ Ett år efter: ökning med 26%
- ▶ Ny bebyggelse har tillkommit runt stationen
- ▶ Men trångt på banområdet?

ALLA STÄDER VILL FÖRTÄTA VID STATIONEN

ALLA STÄDER VILL FÖRTÄTA VID STATIONEN

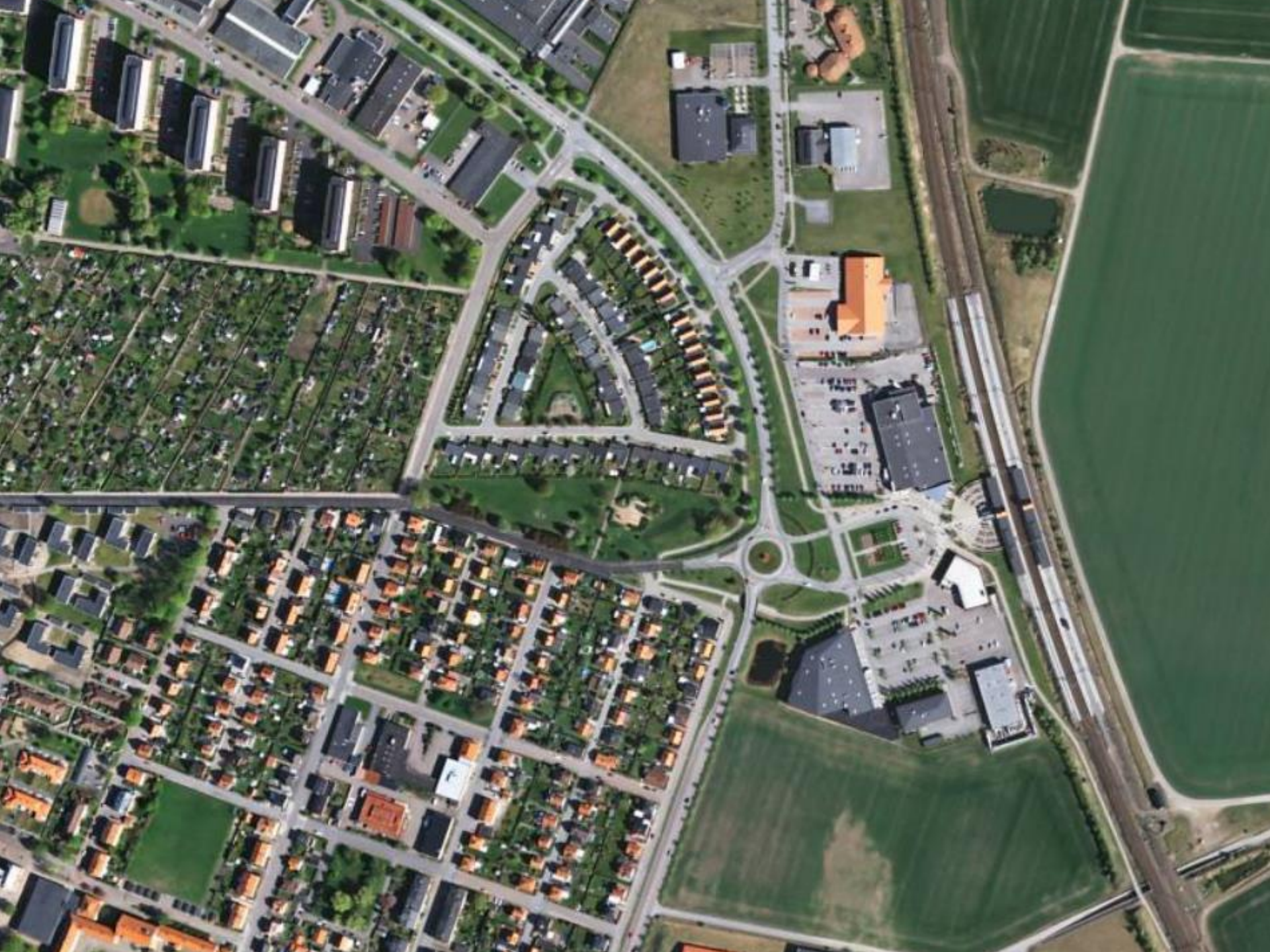
- ▶ Alla sex städerna gör det eller planerar för det
- ▶ Men svårt i de externa lägena
- ▶ Externa lägen ger oftast externa verksamheter
- ▶ Förtätning runt stationer är klimatmässigt bra
- ▶ En förtätning runt Stockholms station kan spara 8000 ton koldioxid/år (IVL)

CENTRALT LÄGE ÄR INGEN GARANT FÖR KORTA AVSTÅND OCH FOLKLIV

- ▶ Centrum inte alltid befolkningstyngdpunkt
- ▶ Många svenska stationer ligger med "baksida", ex Örnsköldsvik
- ▶ Svårt att få till ett flöde med människor
- ▶ Landskronas nya station ligger lika "fel" som den gamla

ÖRNSKÖLDSVIK

- ▶ Bättre tillgänglighet
- ▶ Lättare rekrytera
- ▶ Nya bostäder planeras nära stationen
- ▶ Kritik mot att väntsal och sittmöjligheter för resenärer är underdimensionerade till fördel för näringsverksamheter

VARBERG – OSKRIVET BLAD

- ▶ År 2000 förstudie med 3 alternativ
- ▶ Resultat: 3 km i tunnel, byggs 2019-2024
- ▶ Förstudie och järnvägsutredning klar sedan 1 år
- ▶ Järnvägens nedsänkta plattformsområde kan byggas över för att skapa sammanhängande stadskvarter.
- ▶ När färjeläget flyttats till djuphamnen kommer ytterligare attraktiva markytor att bli tillgängliga för exploatering.
- ▶ Inga prognoser framtagna

HUR FUNGERAR DE EXTERNA LÄGENA?

SÖDERHAMN

- ▶ "För det kollektiva resandet är det inte positivt att stationen ligger utanför stadskärnan. Det är två oförenliga saker: det är lättare att ta sig med bil dit, men det tvingar också fler att ta bilen dit"
- ▶ "En fördel med stationens lokalisering är att den binder ihop staden med det externa handelsområdet så att det på sikt blir mer en del av stadsbebyggelsen."
- ▶ "Det nya resecentrumet har varit positivt för det regionala resandet, men inte för Söderhamn."

FINNS FÖRDELAR MED EXTERNT LÄGE?

- ▶ Fler pendlarparkeringar vilket kan bidra till att fler som bor utanför staden och tidigare reste hela vägen med bil nu parkerar vid stationen och reser kollektivt
- ▶ Möjlighet att låta pendlarparkeringarna vara gratis utan att dessa tas upp av andra bilburna som har målpunkter i centrum

GÅR PERIFERA LÄGEN ATT KOMPENSERA?

- ▶ Snabb, gen busslinje med passning till tågen
- ▶ Söderhamn, Landskrona och Örnsköldsvik, har svårt att få ett tillräckligt underlag för att kunna driva mer utvecklad serviceverksamhet till de resande

EXTERNT LÄGE VÄXA SAMMAN MED STADEN?

- ▶ Alla planerar för ny bebyggelse runt stationen
- ▶ Söderhamn ville bygga ett urbant stråk, men svårt
- ▶ Långsträckt centrum svårt
- ▶ Samverkan mellan extern handel och extern station – bra eller dålig?
- ▶ I flera kommun finns planer på förtätning kring externa stationer, men det verkar gå trögt.
”Marknaden” vill hellre bygga livsmedelshallar och bilprovning

GODA BUSSFÖRBINDELSER FRAMGÅNGSFAKTOR VID EXTERNT LÄGE

- ▶ Både Falkenberg och Landskrona satsat på högkvalitativa förbindelser
- ▶ Landskrona tät trafik 6 min
- ▶ Falkenberg passning till tågen
- ▶ ...men Söderhamn 20 min trafik utan passning

PÅVERKAS FASTIGHETSPRISERNA?

FASTIGHETSPRISER VID STATIONER ÖKAR

- ▶ Generell ökning vid stationer
- ▶ Gäller även vid upprustning som i Uppsala
- ▶ Ny station som i Örnsköldsvik ger generell ökning i kommunen pga pendlingsmöjligheter
- ▶ Kommunägd mark runt stationen kan ge snabbare utveckling
- ▶ I Falkenberg ökade fastighetspriserna där järnvägen försvann

SERVICE OCH TRYGGHET VIKTIG FRÅGA PÅ BÅDE CENTRALA OCH EXTERNA STATIONER

- ▶ Lättare med genomströmning centralt
- ▶ Svårt få underlag för utvecklad service externt
- ▶ Falkenberg valt att inte försöka, utan istället ha bra förbindelser
- ▶ Arbetat med belysning, ingen mörka hörn, flera in- och utgångar etc
- ▶ Detaljutformningen väsentlig, i Örnsköldsvik har man tvingats bygga om efter 4 år

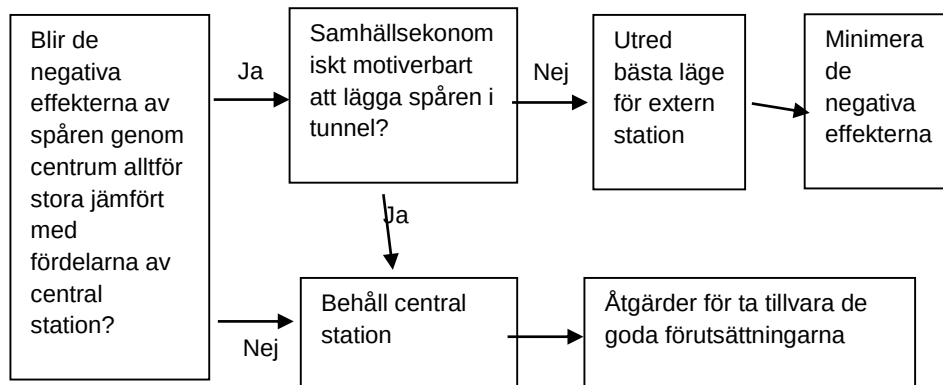
REGIONALA EFFEKTER

- ▶ Regionförstoringen gör stationerna allt viktigare
- ▶ Station innebär i sig att de regionala sambanden stärks genom bättre möjligheter att till arbete och studier på annan ort
- ▶ Central placering ger oftast bättre förutsättningar för inpendling.
- ▶ Extern placering kan ge bättre möjligheter för omgivande landsbygd att tågpendla - pendlarparkering

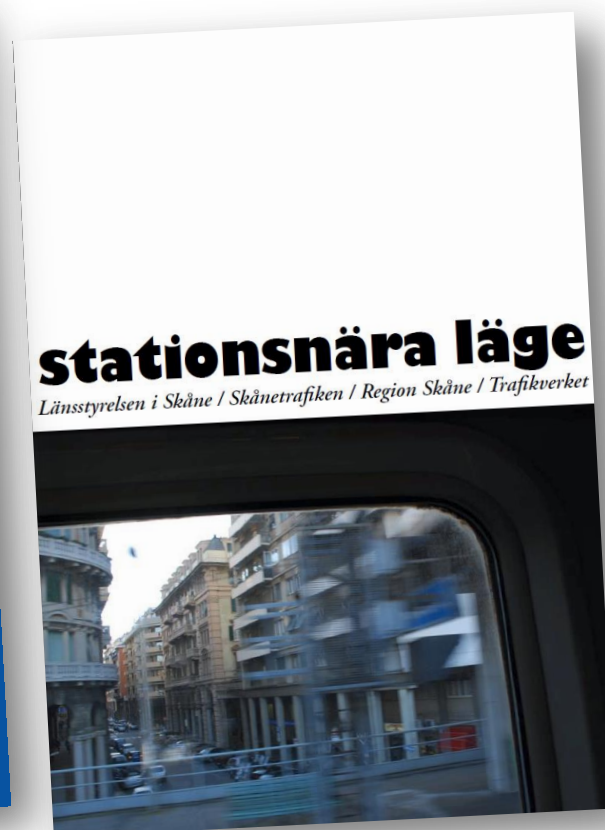

SKISS TILL MODELL FÖR UTVÄRDERING

1. Formulera målbild
2. Fastställ om det är möjligt att behålla station i centrum
3. Utred bästa läge – centralt eller externt
4. Formulera strategier för att minska negativa effekter och ta tillvara möjligheter

LÄSTIPS

ÄR BILEN FRAMTIDENS CIGARETT?

SAMMANFATTNING

- ▶ Regionförstoring och förtätning samtidigt – nya krav
- ▶ Alla vill ha en central station – men det fungerar inte alltid
- ▶ Lättare få högt resande med central station – men det går med extern
- ▶ Stadsutvecklingen påverkas oavsett placering – genom att ha kvar eller flytta ut
- ▶ Externt läge går att kompensera – men kräver mkt
- ▶ Station är viktigt ur regional synvinkel – olika centralt och externt

MER INFORMATION

- www.trivektor.se
- www.mobilitymanagement.se
- twitter.com/ljungbergsblogg
- *förstå framtiden först*
www.ljungbergsblogg.blogspot.com

Ett samarbete mellan:

DEN ATTRAKTIVA REGIONEN